

rädda
Lumparn

UTKAST
VERKSAMHETSPLAN

2024

Ej behandlad av årsmötet ännu

Allmänna målsättningar

Föreningen Rädda Lumparn grundades på våren 2014 av invånare runt Lumparn som var bekymrade för sina närvatten, dvs själva Lumparn och dess vikar. Föreningens syfte är enligt föreningens stadgar att förbättra vattenkvaliteten i Lumparn och dess viks-system, öka kunskapen och intresset för lokalt vattenskyddsarbete, stöda fiskevårdsinsatser samt möjligheten till rekreation.

Föreningen fullföljer sitt syfte genom att:

- initiera, koordinera, stöda och genomföra konkreta vattenskyddsåtgärder i området
- informera om Lumparns tillstånd, uppföljning av det och de utförda åtgärderna
- opinionsbildning för att väcka intresse och öka förståelsen för Lumparns vattenmiljö
- ansöka om finansiering för åtgärder

Föreningens bidrag till Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda

Föreningen Rädda Lumparns verksamhet bidrar i sin helhet till förverkligande av Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda. Största fokus läggs naturligtvis på förverkligande av mål 3 "Allt vatten har god kvalitet" där föreningen arbetar för renare vatten i Lumparns tillrinningsområde, dvs sjöarna, dricksvattentäkterna, diken, vikarna och själva Lumparn. De åtgärder, informationsinsatser, erfarenheter och goda exempel som föreningens verksamhet ger upphov till kan sedan genomföras på hela Åland. Förutom mål 3 bidrar föreningens verksamhet även direkt till mål 4 "Ekosystem i balans och biologisk mångfald" genom vårt arbete med bland annat fiskevårdsfrågor och mål 6 "Markant högre andel energi från förnyelsebara källor och ökad energieffektivitet" i och med föreningens satsning på klimatförändringens påverkan på vattenbalansen, dricksvatten och belastning på vattendragen.

Föreningens verksamhet bidrar även till de två sociala målen, mål 1 och 2, eftersom föreningsverksamheten och samverkan med andra med liknande intresse och vilja att förbättra ökar välmåendet. En av föreningens viktigaste deviser är att ha roligt tillsammans! Föreningen bidrar även till ökad tillit i samhället och ger medlemmarna möjligheten att vara delaktiga i samhället. Föreningen bidrar också i högsta grad till mål 5 "Attraktionskraft för boende, besökare och företag" genom en bättre vattenkvalitet på Åland och en anda av gemensamma frivilliga åtgärder och till mål 7 "hållbar produktion och konsumtion" genom att visa på alternativa mönster att agera som konsument i vårt samhälle.

Verksamhet 2024

Föreningens verksamhet bygger på stadgarnas syftesparagraf, dvs konkreta vattenskyddsåtgärder, information om Lumparn, opinionsbildning och öka förståelsen samt ansöka om finansiering.

Under föreningens elfte verksamhetsår kommer vi att arbeta vidare med de projekt och initiativ som startats, etablera nya projekt och utreda olika finansieringskällor till dessa. Informationsåtgärder om att skydda vårt vatten i våra vikar bland annat genom skyltar på badstränder, utredning om kommersiell användning av vass, fortsatta undersökningar och utredningar samt olika saneringsåtgärder vid träsket Träsk (med extern finansiering). Under året firar vårt tio års jubileum med flera olika aktiviteter. Medlemsvärvningskampanjer planeras som en del av detta.

Konkreta vattenskyddsåtgärder

Reningsdammen som föreningen anlade under 2017-2018 på föreningens arrenderade mark vid Storängsdiket i Jomala bevakas kontinuerligt. Föreningen påbörjade under 2022 utreda eventuella åtgärder för att maximera funktionaliteten i dammen i framtiden. Under 2024 fortsätter utredningarna, särskilt vad gäller markfrågor vid dammen. Åtgärder kan, beroende på vad utredningen visar, utföras praktiskt under året.

Uppmärksammande angående bräddningar

Bräddningar förekommer ofta vid vattenreningsverk och pumpstationer under skyfall eller tekniska fel. Utsläppen av orenat avloppsvatten är kanske inte så stora gällande volym, men föroreningarna kan bli betydande, bland annat kommer gödningsämnen, kemikalier och läkemedel ut i naturen. Pumpstationerna ligger vanligtvis nära vattendrag eller utfallsdiken. Idag är kontrollen av bräddningar i flera fall bristfällig, alarm och beredskap saknas i vissa kommuner. Föreningen Rädda Lumparn rf verkar för att bräddningar ska anmälas, informeras om, analyseras och saneras. Möjlighet till reservkapacitet ska utredas och lösningar ska installeras. Föreningen utvecklar under året konceptet "Adoptera din pumpstation".

Sjösystemet Finbydicket

Sjösystemet Finbydicket är angeläget att bevaka vidare. Rädda Lumparn har varit involverad i utredningar och i redan påbörjade saneringar gällande de olika utsläppen till sjösystemet Finbydicket. Under 2019-2020 tog föreningen fram rapporten "Finbydicket - hur blev det så här?" inom ramen för projektet "Vad behöver göras i Finby-området – fokus på näringsämnen". Träsket Träsk är grovt förorenat och utredning bör göras på olika alternativ till saneringsåtgärder. Föreningen fortsätter under året sin satsning på Finbyområdet i Sund. Träsket har undersökts för att tjockleken på sedimentlagret i träsket, och den fasta bottenens struktur ska kunna fastställas. En plan för restaurering av träsket Träsk tas fram, och planerna för restaureringen fortskrider. En saneringsplan tas fram samt möten med markägare, kommunens tekniska tjänstemän samt andra sakkunniga inom området hålls.

Åtgärd kring Saltviksfjärden/Ödkarbyviken

Föreningen har redan tidigare tittat på mätdata för Saltviksfjärden och Ödkarbyviken och konstaterar att total fosfor är måttlig och den sammantagna ekologiska statusen är otillfredsställande. Under året tar föreningen kontakt med markägare och andra intresserade människor i Hagaområdet och följer projektet Smarta vatten för att skapa en dialog om möjliga insatser och hjälper till att ta fram eventuella projektplaner för åtgärder. Föreningen sätter upp informationsskyltar om Lumparn vid två ställen i området, för att påminna om vikten av att vara rädd om Lumparns vikar och sund.

Vassklippning

Föreningen har bekantat sig med Åland landskapsregerings projekt Baltic Reed som handlar om vassklippning som ett sätt att minska övergödningen i vikar runt Åland. Rädda Lumparn arbetar för att bland annat Ämnesviken i Finström/Jomala samt Kapellviken i Lumparland ska infogas i landskapets Baltic Reed vassprojekt.

Gipsspridning

Rädda Lumparn fortsätter koordinera och marknadsföra det småskaliga experimentet av spridning av gips vid åkerskiften på Åland, som drivs och finansieras av John Nurminens stiftelse. I projektet ingår även vattenprovtagning före och efter åtgärden för att följa upp vattenkvaliteten. Föreningen Rädda Lumparn koordinerar kontakten med jordbrukare, undersöker vilka områden som passar och tar kontakt med potentiella jordbrukare som sedan tecknar avtal med John Nurminens

stiftelse. Intervjuer och fotografering planeras i samband med experimentet. Under år 2023 ingick 100 ha åker i projektet, en glädjande stor ökning från året innan.

Övrigt

Flera nya projektförslag för vatten- och fiskevårdsåtgärder finns på föreningens agenda. Föreningen får med jämna mellanrum förfrågningar från medlemmar och andra, som vill genomföra projekt på egen mark. Föreningens roll i denna typ av projekt är att hjälpa till med att identifiera de rätta områdena och rätta åtgärder för dessa. Vidare hjälper föreningen till med att ta fram projektplaner för konstruktionerna och söka finansiering om sådant behov finns. Föreningen finns som stöd och pådrivande för att projektet ska genomföras.

Informationsspridning och opinionsbildning

Föreningen vill sprida kunskap om Lumparns tillstånd samt påverka den allmänna opinionen, de beslut som fattas gällande Lumparns tillstånd samt öka förståelsen för att åtgärder behövs för att förbättra tillståndet i Lumparn och dess viksystem.

”Uppdrag Vatten”

På Östersjöns dag 22 mars lanserar föreningen, tillsammans med andra organisationer, ”Uppdrag Vatten” som är ett koncept med en uppdragskasse med vattenrelaterade uppdrag. Kassen kan lånas på nästan alla bibliotek på Åland mellan 22 mars och 29 augusti i år. (Från Östersjöns dag fram till Östersjödagen).

Uppdragskassen innehåller bland annat utomhusuppdrag som strandfyndsbingo, magnet för magnetfiske och instruktioner och utrustning för att mäta siktdjup och vattentemperaturen. Det finns också uppdrag som passar att göra inomhus till exempel experiment för att bli toalettsmart och instruktioner hur du skapar ett väskhänge i form av en större vattensalamander. Kassen innehåller alla instruktioner och den utrustning som behövs för att göra de olika uppdragen. Utlåningstiden för den är 14 dagar. Uppdragen har tagits fram och utformats tillsammans av Leader Åland, Rädda Lumparn, Ålands naturskola, Håll Skärgården Ren, Husö biologiska station, Ålands Natur & Miljö, Östersjöfonden, Ålands Marthadistrikt, Vattenskydd.ax och hållbarhetslotsarna inom bärkraft. Kassarna är sydda av återvunna tyger av ett flertal Marthaföreningar runtom på Åland.

Seminarium

Föreningen planerar initiera seminarier och kunskapsspridande åtgärder om anläggande av våtmarker och dammar, samt hantering av vass och olika typer av användning av vass m.m. Målgruppen är allmänheten, jordbrukare och markägare. Åtgärderna görs i samarbete med andra organisationer.

Dikes- och pumpstationsvandringar

Dikesvandringarna, som föreningen arrangerat under de gångna åren i olika delar av Lumparns tillrinningsområde, är ett fungerade och lyckat koncept för att väcka allmänhetens, markägares och jordbrukares intresse för dikena och Lumparn. Dessa kommer att fortsätta även 2024 samt utökas med vandringar till pumpstationer i samarbete med kommunernas ansvariga.

Provtagningar

Föreningen kommer att följa upp vattenstatusens nuläge i Lumparn genom provtagning, mätning och analyser och har bitt miljöbyrån och Husö biologiska station att sammanställa de senaste data för en preliminär uppskattning av den ekologiska statusen.

Lumparn – vårt våta hjärta

Under år 2023 sattes åtta skyltar med information om Lumparn och uppmaningar att vara rädd om "Vårt våta hjärta" – Lumparn upp vid ställen där människor samlas på Lumparns stränder. Inför sommaren 2024 kommer ytterligare tre skyltar att tillverkas och sättas upp. Målet är att väcka intresse och engagemang, förändra attityder och få människor att förstå att det vi gör på land får konsekvenser för havet och Lumparn.

Luncher med sakkunniga

Föreningen bjuder in sakkunniga i olika områden till lunchmöte, för att uppdatera föreningens aktiva, knyta kontakter och lära sig nytt. Aktuella teman för året är vass, pumpstationer, fisket i Lumparn samt föreningens 10-årsjubileum.

Samarbete

Föreningen arbetar under året med att stärka samarbetet med John Nurminens stiftelse, Håll skärgården ren, Rädda Bertbyviken rf, Ålands Vattens projekt Smarta vatten och andra liknande organisationer och projekt, för att hitta synergieffekter och utbyta erfarenheter. En representant finns i Leader Ålands styrelse och lokala aktionsgrupp. Föreningen samarbetar med Landskapsregeringens projektanställda för vatten- och vassförbättrande åtgärder.

Internationellt samarbete

Föreningen Rädda Lumparn har tidigare etablerat kontakter med motsvarande aktörer inom det lokala vattenskyddet bland annat på Gotland. Dessa kontakter ger föreningen nya idéer, information och inspiration. Samtidigt får föreningens arbete synlighet utanför Åland. Dessa kontakter upprätthålls och vidareutvecklas under 2024.

Kommunikationskanaler

Föreningen kommunicerar kontinuerligt om sin verksamhet både extern och internt. Föreningens förnyade hemsida www.raddalumparn.ax lanserades under hösten 2022 och är menad att vara en informativ och inspirerande sida. Facebook och Instagram är också viktiga kanaler för såväl den interna som externa kommunikationen. Facebookgruppen hanteras i första hand av styrelsemedlemmarna och hemsidan av föreningens sekreterare. Även e-postbrev till nuvarande och nya medlemmar skickas ut under året.

Organisation

Enligt föreningen stadgar ska årsmötet hållas före utgången av maj. På årsmötet har föreningens medlemmar möjlighet att påverka föreningens verksamhet, slå fast verksamhetsplan och budget samt välja styrelse. Styrelsen sammanträder 8-10 gånger per år. En föreningssekreterare anlitas på timbasis.